

Helsingissä, 30.9.2021

Aihe: SM; Lausuntopyyntö VN/6075/2021; kansainvälistä suojelua saavien henkilöiden perheenyhdistämistä koskeva hallituksen esitysluonnos

Pelastakaa Lasten lausunto hallituksen esityksestä ulkomaalaislain muuttamiseksi koskien kansainvälistä suojelua saavien henkilöiden perheenyhdistämistä

Pelastakaa Lapset kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä koskien kansainvälistä suojelua saavien henkilöiden perheenyhdistämistä.

Yleiset huomiot

Esityksen pyrkimys kansainvälistä ja tilapäistä suojelua saavien henkilöiden perhe-elämän suojan ja lapsen edun toteutumisen edistämiseksi on hyvä ja kannatettava. Kansainvälistä suojelua saaviin alaikäisiin sovelletun toimeentuloedellytyksen poistaminen on tärkeä toimenpide lapsen edun toteutumisen edistämiseksi.

Samoin toimeentuloedellytyksen soveltamisen lopettaminen kaikkien pakolaisaseman tai toissijaista suojelua saavien henkilöiden kohdalla perheenyhdistämistapauksissa on erittäin kannatettavaa. Pelastakaa Lasten havainto on, että joissain tapauksissa perheenkokoajana toimiva huoltaja on esimerkiksi pyrkinyt usean vuoden ajan saamaan riittävän toimeentulon perheenyhdistämisen toteuttamiseksi, ja kun tämä toimeentulo on vihdoinkin saavutettu, saatetaan perheenyhdistämisen tarve kyseenalaistaa usean vuoden erossa olostta johtuen ja viitata perhesiteen katkeamiseen. On toivottavaa, että lakimuutos poistaa tällaisia ristiriitaisia tilanteita, jotka vaikuttavat koko perheen hyvinvointiin ja tulevaisuuteen.

Esityksessä on merkittävää myös se, että toissijaista suojelua saavan henkilön humanitaarisen avun tarve noteerataan vastaavan kaltaisena kuin pakolaisaseman saaneen henkilön avun tarve, ja näille henkilöille katsotaan kuuluvan samat oikeudet. Tämä on erittäin myönteinen tavoite.

Nämä toimet eivät kuitenkaan vielä takaa perhe-elämän suojan toteutumista tai lapsen edun toteutumista. Esityksen toisessa kappaleessa (*Nykytila ja sen arviointi*) kuvataan kattavasti seikkoja, jotka vaikeuttavat perheenyhdistämistä, mukaan lukien maahantulosäännösten kiertämistä koskevan ulkomaalaislain 36§ soveltaminen alaikäisten perheenkokoajien kohdalla. Kappale onnistuu myös avaamaan perusteellisesti niitä syitä, miksi perheenyhdistäminen voi olla hyvä ja turvallinen maahantulon väylä, sekä tämän myönteisiä vaikutuksia muun muassa lapsen kotoutumiselle ja hyvinvoinnille. Myös lapsen oikeuksien ja lapsen edun toteutumiseen on kiinnitetty laajasti huomiota nykytilan arviointia koskevassa kappaleessa, mikä on myönteistä.

Kappaleessa 2.2 (toimeentuloedellytys) huomioidaan, että kolmen kuukauden määräaika on hakijalle lyhyt erityisesti, jos hakija ei käytä Enter Finland -asiointipalvelua. Pelastakaa Lasten havainto on, että joissain tapauksissa lupaa hakevalla henkilöllä ei ole palvelun käyttöön tarvittavaa kielitaitoa (suomi, ruotsi, englanti), tai hän ei pysty käytännön syistä johtuen käyttämään sähköistä palvelua.

Lisäksi hakemuksen jättämiseksi henkilö tai koko perhe saattaa joutua matkustamaan toiseen maahan, tai hakemukseen tarvittavien asiakirjojen saamisessa kestää kauan, jolloin kolmen kuukauden aikaraja umpeutuu ennen hakemuksen jättämisen mahdollisuutta.

Kappaleessa 5.2 avataan muiden maiden käytäntöjä, joista käy ilmi, että muun muassa Ruotsissa ja Norjassa perheenkokoaja jättää hakemuksen. Suomen käytäntö, jossa oleskelulupaa hakevien perheenjäsenten tulee jättää hakemus, on monelle muun muassa edellä mainituista syistä johtuen vaikeaa ja kallista.

Eesityksen tavoiteosiossa (kappale 3) tunnistetaan tarve muuttaa niitä edellytyksiä, joilla maahantulosäännösten kiertämisen perustetta käytetään alaikäisten perheenkokoajien kielteisten perheenyhdistämispäätösten taustalla. Pelastakaa Lapset pitää tätä muutospyrkimystä tarpeellisena.

Kannattamme myös tavoitetta yhtenäistää lapsen iän määrittelyä koskevaa sääntelyä ja sen läpinäkyvyyden lisäämistä. Iänmäärittelyn kohteena olevalle lapselle iänmäärittämisprosessin tasavertaisuus, läpinäkyvyys ja ymmärrettävyys ovat erityisen tärkeitä, ja näihin tulee jatkossa kiinnittää entistä enemmän huomiota.

Pelastakaa Lapset kannattaa ehdotettuja lakimuutoksia. Muutosten käytännön toteutuksessa tulee kuitenkin kiinnittää huomiota erityisesti lapsen edun määrittelyyn sekä lapsen iän määrittelyyn liittyviin prosesseihin.

Kommentit keskeisiin ehdotuksiin

Kommentit toimeentuloedellytyksestä koskevaan ehdotukseen (4.1.1)

Pelastakaa Lapset kannattaa ehdotusta toimeentuloedellytyksen poistamisesta kansainvälistä tai tilapäistä suojelua saavan henkilön perheenjäsenen oleskeluluvan edellytyksenä.

Kommentit lapsen edun toteutumista koskevaan ehdotukseen (4.1.2)

Pelastakaa Lapset kannattaa ehdotusta ulkomaalaislain muuttamisesta ja sen myötä lapsen edun toteutumisen korostamisesta maahantulosäännösten kiertämistä koskevassa sääntelyssä kansainvälistä suojelua saavan alaikäisen perheenyhdistämisprosessissa.

On erittäin myönteistä, jos jatkossa perhesiteen perusteella oleskelulupa voidaan alaikäisen perheenkokoajan kohdalla jättää myöntämättä vain, jos perheenyhdistäminen Suomessa olisi lapsen edun vastaista. Tämä näyttäytyy lapsen edun ja oikeuksien mukaisena menettelynä.

Itse lain soveltamisessa on kuitenkin tärkeää varmistaa, että lapsen edun määrittelyyn on varattu riittävät resurssit, ja se toteutetaan perusteellisesti, sekä lapsen ja huoltajan näkökulmasta ymmärrettävällä tavalla perustellen.

Kommentit lapsen alaikäisyyden määrittämistä koskevaan ehdotukseen (4.1.3)

Pelastakaa Lapset kannattaa muotoilua, jonka mukaan lapsen alaikäisyyttä ratkaistaessa huomioidaan se päivämäärä, jolloin perheenyhdistämistä tai perhesideperusteista oleskelulupaa koskeva hakemus on jätetty, eikä ikää sidota hakemuksen ratkaisupäivään. Tämä on tärkeä muutos, sillä käsittelyajat ovat vaihdelleet suuresti lapsesta riippumattomista syistä, ja lapsi on saattanut tulla täysi-ikäiseksi ennen ratkaisupäivää, jos prosessi on pitkittynyt.

Uuden sääntelyn toimeenpanossa itse alaikäisyyden määrittämisen prosessiin on jatkossakin tärkeää kiinnittää huomiota, jotta alaikäisyyden määrittämisen prosessi on paitsi sitä toteuttavalle taholle, myös prosessin kohteena olevalle lapselle selkeä ja läpinäkyvä, sen perusteet on selkeästi määritettävissä ja sen lopputulos perusteltavissa.

Kommentit vaikutuksiin

Yhteiskunnalliset vaikutukset (4.2.1)

Yhteiskunnalliset vaikutukset on kuvattu kattavasti ja selkeästi, ja niissä on ilahduttavasti painotettu oikeutta perhe-elämään ja sen vahvistamista samoin kuin lapsen edun ja oikeuksien toteutumista. Vaikutuksissa huomioidaan perhe-elämän viettämisen merkitys myös täysi-ikäisyyden saavuttamisen jälkeen. Tämä on Pelastakaa Lasten havaintojen mukaan erityisen tärkeää myös täysi-ikäisen nuoren kotoutumisen ja hyvinvoinnin näkökulmasta.

Yhteiskunnallisissa vaikutuksissa katsotaan kuitenkin riskiksi se, että perheenyhdistämisen helpottuminen saattaa toimia vetotekijänä ilman huoltajaa tuleville lapsille, ja lisätä samalla lasten hyväksikäyttöä maahantulon välineenä.

Mikäli maahantulosäännösten kiertäminen säilytetään perusteena kielteiselle perhesidepäätökselle silloin, kun perheenyhdistäminen ei ole lapsen edun mukaista, on kiinnitettävä erityisen paljon huomiota siihen, miten lapsen etu määritellään. Lapsen edun määrittelyn tulee olla selkeä, moniammatillisesti toteutettu ja olemassa oleviin pakolaistoimijoiden ja asiaan perehtyneiden viranomaistahojen ohjeisiin ja suosituksiin nojaava kokonaisvaltainen prosessi, jonka lopputulos on myös lapselle ja huoltajalle ymmärrettävästi perusteltavissa.

Viranomaisvaikutukset (4.2.2)

Viranomaisvaikutuksissa katsotaan, että hakemusten määrä ei todennäköisesti merkittävästi nousisi ja että tällä hetkellä perhesidehakemuksia ei todennäköisesti jätetä merkittävässä määrin tekemättä.

Pelastakaa Lasten tietoon on tullut muutamia tapauksia, joissa alaikäinen perheenkokoaja ei ole jättänyt perhesidehakemusta vaikka olisi todennäköisesti ollut oikeutettu saamaan perheensä Suomeen. Näissä tapauksissa taustalla on vaikuttanut se, että **lapsella ei ole ollut riittävää tietoa hakemuksen jättämisestä ja kolmen kuukauden määräaika on kulunut umpeen, hakemuksen jättämisprosessi on ollut liian vaikea eikä riittävää tukea hakemuksen tekemiseen ole ollut saatavilla tai hakemuksen jättäminen on ollut lapselle ja tämän perheelle liian kallista, mukaan lukien hakemuksen jättämiseen liittyvät maksut ja matkustaminen.**

Pelastakaa Lapsilla on tullut vastaan myös tilanteita, joissa **hakemuksen täyttämiselvöllisyys on jäänyt lapselle**, koska lapsen edustajalla ei ole virallisen työaikansa puitteissa lupaa avustaa lasta perheenyhdistämishakemuksen täyttämässä, eikä lapsen perheenjäsenillä ole ollut mahdollisuuksia täyttää hakemusta muun muassa hakemuksen jättämiseen vaadittavan kielitaidon puuttuessa.

Vaikka perhesidehakemusten määrä ei todennäköisesti kasvaisi kovin paljon, on tärkeää tiedostaa, että hakemusten jättämisessä on viranomaistoimintaan liittyen tällä hetkellä monia hakijoille hankalia vaiheita, jotka ovat saattaneet johtaa hakematta jättämiseen tai hakemusprosessin keskeyttämiseen. Lakimuutoksen myötä vain osa näistä esteistä poistuisi.

Pelastakaa Lapset painottaa, että mikäli perheenyhdistäminen nähdään hyvänä ja turvallisena maahantulon väylänä ja sen toteutumista halutaan oikeusturvan ja lapsen edun varmistamiseksi helpottaa, ei pelko yhdistämishakemusten lisääntymisestä sekä prosessin kalleus ja monimutkaisuus saa olla syinä sille, että perheenyhdistämiseen oikeutetut henkilöt jättävät hakemuksen tekemättä tai kesken.

Perheenyhdistämisprosessien riittävä resursointi, mukaan lukien riittävä tuki alaikäisten perheenkokoajien perheenyhdistämisprosessissa, on oleellista, jos halutaan varmistaa, että lapsen oikeudet ja lapsen etu toteutuvat.

Taloudelliset vaikutukset (4.2.3)

Taloudellisissa vaikutuksissa huomioidaan mahdollisuus, että ehdotettujen muutosten seurauksena kannustin työllistyä saattaa joissain tapauksissa heikentyä, kun perheenyhdistäminen ei edellytä turvattua toimeentuloa eikä siten toimeentulotukeen turvautuminen muodostu esteeksi perheenyhdistämiselle.

Alaikäisten perheenkokoajien samoin kuin jo täysi-ikäisten nuorten kohdalla vaikutuksissa on myös tärkeää huomioida se, että **monella lapsella ja nuorella on nykytilanteessa paine työllistyä nopeasti, jotta he voivat tukea perhettään taloudellisesti tai jotta he voivat saada perheensä Suomeen.** Tämä puolestaan voi vaikuttaa lapsen tai nuoren koulunkäyntimotivaatioon ja siihen käytettävissä olevaan aikaan, kun työnteke menee koulunkäynnin edelle. **Jos työllistymispaine pienenee, on lapsella ja nuorella mahdollisesti enemmän resursseja käydä ensin koulua ja lähteä mukaan työelämään vasta sitten, kun tarvittavat taidot ja tiedot on ensin hankittu.**

Taloudellisissa vaikutuksissa on myös kuvattu selkeällä tavalla ilman huoltajaa Suomeen saapuneen lapsen tuen tarpeeseen liittyviä vuosittaisia kustannuksia, jotka saattavat olla huomattavan suuria. Perheenyhdistämisen myötä näiden kustannusten voi odottaa pienenevän, kun lapsesta ensisijaisesti huolehtiva taho on jatkossa lapsen oma perhe.